

7-Mavzu	Ta'lim metodlari va vositalari
---------	---------------------------------------

7.1 Ma'ruza ta'lim texnologiyasi modeli

Ma'ruzaga ajratilgan soat-2	Talabalar soni 50-65
O'quv mashg'ulotining shakli	Ma'ruza: Ma'lumotli maruza
Ma'ruza rejasi	1. Ta'lim metodlari va usullari tushunchalari. 2. Zamonaviy didaktikada ta'lim metodlari tasnifiga turlicha yondashuvlar. 3. Ta'lim metodlarining mohiyati. 4. Ta'lim metodlarini tanlab olish shartlari. 5. Ta'lim vositalari va ularning funktsiyalari.
Mashg'ulotning maqsadi: Talabalarda ta'lim metod va vositalari, ularning tasnifi, mazmun-mohiyatiga doir bilimlarni tarkib toptirish.	
Pedagogik vazifalar	O'quv faoliyati natijalari:
1. Ta'lim metodlari va usullari tushunchalarini bayon etish; 2. Zamonaviy didaktikada ta'lim metodlari tasnifiga turlicha yondashuvlari haqida ma'lumot berish; 3. Ta'lim metodlarining mohiyati bilan talabalarni tanishtirish; 4. Ta'lim metodlarini tanlab olish shartlarini bayon etish; 5. Ta'lim vositalari va ularning funktsiyalari haqida ma'lumot berish.	1. Ta'lim metodlari va usullari tushunchalarini daftarlariga qayd etadi. 2. Zamonaviy didaktikada ta'lim metodlari tasnifiga turlicha yondashuvlari haqida tushunchaga ega bo'ladil. 3. Ta'lim metodlarining mohiyatini o'rganadi. 4. Ta'lim metodlarini tanlab olish shartlarini bilib oladi. 5. Ta'lim vositalari va ularning funktsiyalari haqida ma'lumotga ega bo'ladilar.
Ta'lim metodi	Ma'ruza, so'rovnoma, grafik organayzerlar, blits so'rov metodlari.
Ta'limni tashkil etish shakli	Ma'lumotli ma'ruza
Didaktik vositalar	Ma'ruza matni, taqdimot
O'qitish shart-sharoiti	Maxsus texnik vositalar bilan jihozlangan xona
Monitoring va baholash	O'z-o'zini nazorat qilish, savol-javob

7-Mavzu	Ta'lim metodlari va vositalari
----------------	---------------------------------------

7.2.Ma'ruzaning texnologik kartasi

Ish bosqichlari va vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1-bosqich. O'quv mashg'ulotiga kirish (Da'vat bosqichi) (5 minut)	1.1. Talabalarni mavzuning nomlanishi, rejadagi masalalar bilan tanishtiradi (1-2-ilova).	Tinglashadi, yozib borishadi.
	1.1. Mavzuni yoritishda foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati slaydlar yordamida ko'rsatiladi (3-ilova).	Individual ravishda erkin o'zlashtirishadi
2-bosqich. Asosiy (Anglash bosqichi) (55 minut)	2.1 Ta'lim metodlari, usullari va qoidalari haqida slaydlar orqaliy ma'lumot beradi (4-4A-5-6-7-8-ilova).	Ta'lim metodlari, usullari va qoidalari haqida asosiy ma'lumotlarni daftarlariga qayd etib borishadi
	2.2. Didaktik maqsadlariga ko'ra ta'lim metodlarini ochib beradi (9-10-11-12-13-13A-ilova).	Didaktik maqsadlariga ko'ra ta'lim metodlarini daftarlariga yozib olishadi
	2.4. Ta'lim metodlarini tanlab olish shartlari slaydlar yordamida aniqlashtiradi (14-ilova).	Ta'lim metodlarini tanlab olish shartlarini daftarlariga qayd etishadi
3-bosqich. Yakuniy (Fikrlash bosqichi) (20 minut)	3.1. Ta'lim metodlarining funksiyalari haqida ma'lumot beradi (15-16-ilova)	Ta'lim metodlarining funksiyalarini o'rganadilar
	Aniq tasavvurlar shakllanmagan qismlarini qayta tushuntiradi	O'z fikrlarini boyitadi va to'ldiradi.

7-MAVZU. Ta'lim metodlari va vositalari

Reja:

1. Ta'lim metodlari va usullari tushunchalari.
2. Zamonaviy didaktikada ta'lim metodlari tasnifiga turlicha yondashuvlar.
3. Ta'lim metodlarining mohiyati.
4. Ta'lim metodlarini tanlab olish shartlari.
5. Ta'lim vositalari va ulaming funktsiyalari.

Adabiyotlar:

1. Babanskiy Y.K. Metodi obucheniya v sovremennoy obsheobrazovatelnoy shkole. – Moskva: Prosvesheniye, 1985.
2. Lerner I.Y. Didakticheskiye osnovi metodov obucheniya. – Moskva: Pedagogika, 1981.
3. Pedagogika // Ucheb. posobiye dlya studentov pedagogicheskix vuzov i pedagogicheskix kolledjey. Pod red. P.I.Pidkasistogo. – Moskva: Pedagogicheskoye obshestvo Rossii, 200.
4. Rijkov V.N. Didaktika. – Moskva: Yuniti-dana, 2004.
5. Sayidaxmedov N.S. Metodi obucheniya shkolnikov mexanizirovannomu trudu v xlopkovodstve. – Tashkent: Ukituvchi, 1991.
6. Sayidahmedov N.S. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Moliya, 2003.
8. Pedagogika nazariyasi va tarixi. 1-qism. Pedagogika nazariyasi / M.X.Toxtaxodjayeva va boshqalar. Prof. M.X.Toxtaxodjayevaning umumiy tahriri ostida. – Toshkent: "Iqtisod-moliya", 1996.

BLITS SO'ROV

1. Davlat ta'lim standart haqida qanday ma'lumotga egasiz?
2. Davlat ta'lim standartlarini yaratish bo'yicha ishlar qaysi qonunda beldilangan?
3. Davlat ta'lim standartlari tarkibiy tuzilishi qanday?
4. Standartlashtirishda ikki muhim omil?

“O'ylang/javabingizni muhokama qiling”

“Metod”, “ta'lim metodlari”, “usul” va “qoida” tushunchalarini qanday izohlash mumkin?

3-ilova

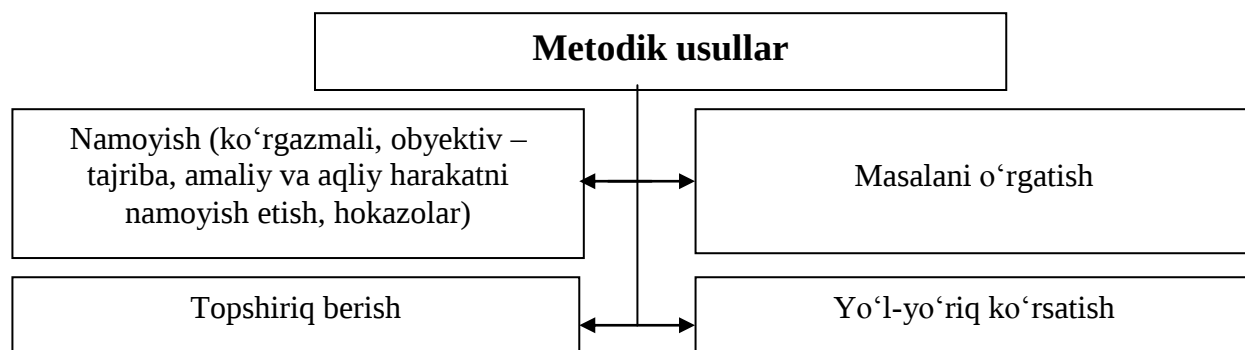
Ta'lim metodlari.

Metod so'zi grekcha tadqiqot, maqsadga erishish yo'li, usuli deganidir. Bu so'zning etimologiyasi (kelib chiqishi) uning ilmiy kategoriya sifatidagi talqinida ham aks etgan. “Metod – eng umumiy ma'noda – maqsadga erishish usuli, ma'lum tarzda tartibga solingan faoliyat”.

Ta'lim metodlari deyilganda, o'rganilayotgan materialni egallashga qaratilgan turli didaktik vazifalarni hal etish bo'yicha o'qituvchining o'rgatuvchi ishi va o'quvchilar o'quv-bilish faoliyatini tashkil etish usullari tushuniladi.

Ta'lim usuli – ta'lim metodining tarkibiy qismi yoki alohida tomoni, Metodlar bilan usullar munosabati o'zaro bir-biriga bog'langan. Usul va metod butun va qism sifatida bir-biriga bog'lanadi. Usullar yordamida faqat pedagogik yoki o'quv vazifasining bir qismi hal qilinadi. Xuddi shu metodik usullar turli metodlarda foydalanilgan bo'lishi mumkin. Va aksincha xuddi shu metod turli o'qituvchilar tomonidan turli usullarda ochib berilishi mumkin.

Qoida – tanlab olingan metod bilan bog'liqlikda faoliyat usullarini amalga oshirish uchun qulay tarzda harakat qilish zarurligini belgilab beruvchi meyoriy ko'rsatmalardir.

Metodik usullarning turlari

Ta'lim metodlari tasnifi:

1. An'anaviy (manbasiga ko'ra) ta'lim metodlari (YE.I.Golant, N.M.Verzilin va bosh.)
2. O'quvchilarning bilish faoliyati tavsifiga ko'ra ta'lim metodlari tasnifi (I.Y.Lerner va M.N.Skatkin).
3. Asosiy didaktik maqsadlariga ko'ra ta'lim metodlari tasnifi (M.A.Danilov va B.P.Yesipov).
4. Ta'limning binar metodlari (M.I.Maxmutov).
5. Yaxlit yondashuv bo'yicha ta'lim metodlari tasnifi (Y.K.Babanskiy).
6. Ta'limning interfaol metodlari.

An'anaviy (manbasiga ko'ra) ta'lim metodlari tasnifi

Og'zaki	Ko'rgazmali	Amaliy	Kitob bilan ishlash	Videometod
Hikoya Suhbat Tushuntirish Ma'ruza Munozara	Illyustratsiya Demonstratsiya	Mashq Amaliy Laboratoriya Didaktik o'yin	O'qish O'rganish Reja tuzish Konspekt qilish	Ko'rish, O'rganish, Nazorat qilish

Asosiy didaktik maqsadlariga ko'ra ta'lim metodlari tasnifi:

- Yangi bilimlarni egallash metodlari;
- Ko‘nikma va malakalarni shakllantirish metodlari;
- Bilimlarni amaliyotda qo‘llash metodlari;
- Bilim, ko‘nikma va malakalarni mustahkamlash va nazorat qilish metodlari.

Ta’limning binar metodlari

O‘rgatish metodlari	O‘rganish metodlari
Axboriy-ma’lumotli	Ijro etish (bajarish)
Tushuntirishli	Reproduktiv
Ko‘rgazmali-amaliy	Ijodiy-amaliy
Tushuntirishli-undovchi	Qisman izlanishli
Undovchi	Izlanishli

Yaxlit yondashuvga ko‘ra ta’lim metodlari tasnifi

- O‘quv-bilish faoliyatini tashkil etish va amalga oshirish metodlari.
- O‘quv-bilish faoliyatini motivatsiyalash va rag‘batlantirish metodlari.
- O‘quv-bilish faoliyatini nazorat va o‘z-o‘zini nazorat qilish metodlari.

O'quv-bilish faoliyatini tashkil etish va amalga oshirish metodlari

O'quv axborotini uzatish va idrok etish manbasiga ko'ra	O'quv axborotini uzatish va idrok etish mantig'iga ko'ra	O'quvchilarning mustaqil fikrlash darajasiga ko'ra	O'quv ishini boshqarish tavsifi bo'yicha
Og'zaki, Ko'rgazmali, Amaliy	Induktiv, Deduktiv	Reproduktiv. Produktiv: muammoli, muammoli- izlanishli, evristik	O'qituvchi rahbarligida bajariladigan o'quv ishi. O'quvchilarning mustaqil ishlari.

O'quv-bilish faoliyatini motivatsiyalash va rag'batlantirish metodlari

O'qishga qiziqishni motivatsiyalash metodlari	O'qishga burch va mas'uliyatni rag'batlantirish metodlari
Bilish faoliyatini tashkil etishga doir o'yinlar. O'quv munozaralar. Vaziyatlarni yaratish.	O'rganishning shaxsiy va ijtimoiy ahamiyatiga ishonch hosil qilish. Talab qo'yish. Rag'batlantirish. Ogohlantirish.

O'quv-bilish faoliyatini nazorat va o'z-o'zini nazorat qilish metodlari

Nazorat va o'z-o'zini nazorat qilishning og'zaki metodlari	Nazorat va o'z-o'zini nazorat qilishning yozma metodlari	Nazorat va o'z-o'zini nazorat qilishning amaliy metodlari
Individual so'rov, ommaviy so'rov, dasturlashtirilgan so'rov, og'zaki o'z-o'zini nazorat ishi	Yozma nazorat ishi, dasturlashtirilgan yozma ishi, yozma o'z-o'zini nazorat ishi	Laboratoriya ishi, laboratoriyali o'z-o'zini nazorat ishi

Interfaol metodlar

O'rganilayotganlarini o'zlashtirishga da'vat qilish metodlari	Yangi materialni anglash metodlari	O'rganilganlarini fikrlashga imkon beruvchi metodlar
Erkin yozish. Klaster. Aqliy hujum. B-B-B chizmasi. Chalkashtirilgan mantiqiy zanjirlar ketma-ketligi. Semantik xususiyatlar tahlili.	Semantik xususiyatlar tahlili. B-B-B chizmasi. O'qitish bo'yicha qo'llanma. Bir-biriga o'rgatish. Bir-biridan so'rash. Ikki qismli kundaliklar. Eng asosiy tushunchalar	Eng asosiy tushunchalar, takrorlash. T-chizma. Konseptual jadval. Venn diagrammasi. Nilufar guli. Besh minutlik esse. O'n minutlik esse.

6-ilova

Ta'lim metodlarini tanlab olish shartlari

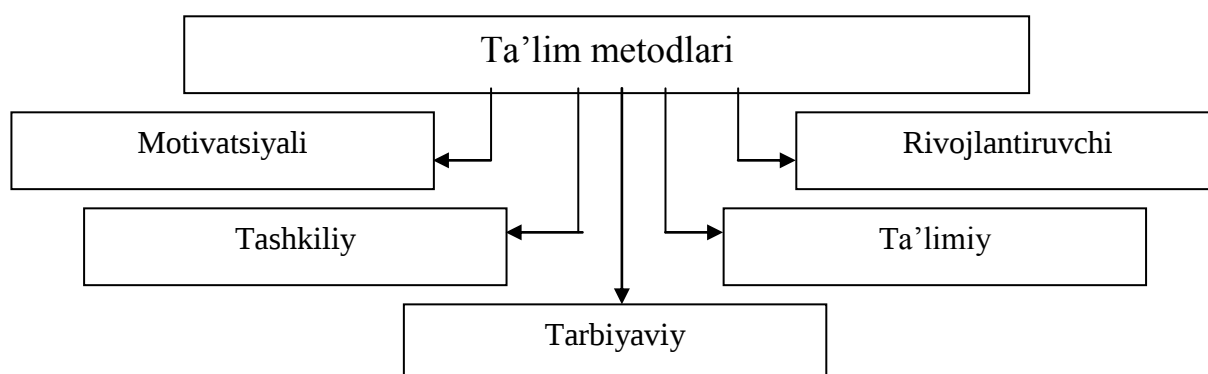
1. Ta'limning umumiy maqsadlari.
2. Fanning va o'rganilayotgan mavzuning mazmuni hamda o'ziga xosliklari.
3. Biror fanni o'qitish metodikasining o'ziga xosliklari.

4. Materialni o'rganishga ajratilgan vaqt.
5. O'quv mashg'ulotining maqsadi, vazifalari va mazmuni.
6. O'quvchilarning yoshi va bilish imkoniyatlari.
7. O'quvchilarning tayyorgarlik darajasi.
8. Ta'lim muassasasining moddiy ta'minlanganligi.
9. O'qituvchining nazariy, amaliy va metodik tayyorgarligi, pedagogik mahoratni egallaganlik darajasi.

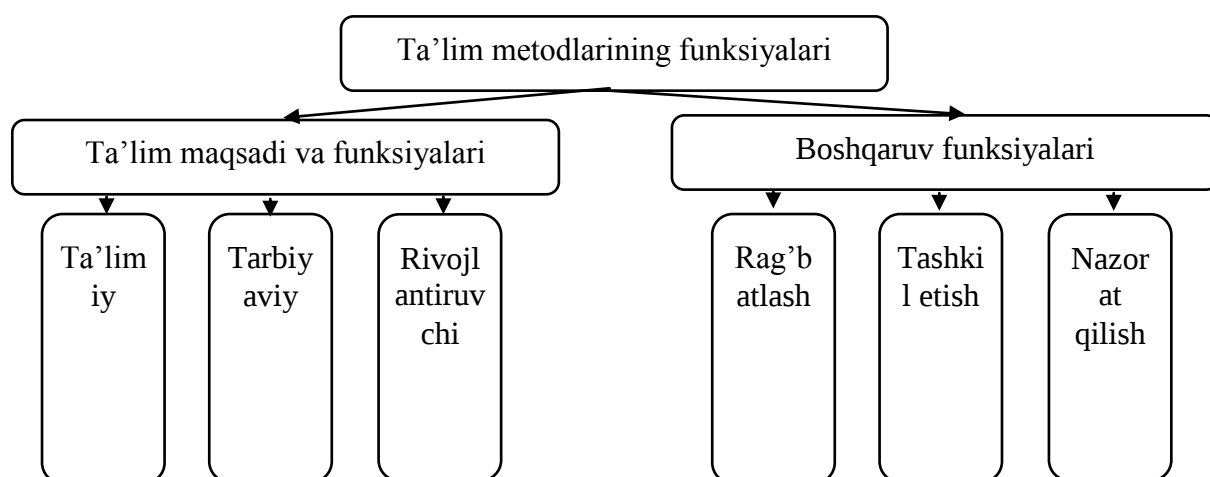
7-ilova

“Ta’lim metodlari” mavzusidagi konseptual jadval					
Metodning mazmuni	Belgilari	Ta’rifi	Funksiyasi	Qoidalari	Izoh
An’anaviy metodlar					
Bilish faoliyati tavsifiga ko‘ra ta’lim metodlari					
Didaktik maqsadiga ko‘ra ta’lim metodlari					

4A-ilova

Tarbiya metodlarining asosiy funksiyalari

BBB jadvali

№	Mavzu savollari	Bilaman	Bilishni istayman	Bilib oldim
1	2	3	4	5
1.	Davlat ta'lim standart haqida qanday ma'lumotga egasiz?			
2.	Davlat ta'lim standartlarini yaratish bo'yicha ishlar qaysi qonunda beldilangan?			
3.	Davlat ta'lim standartlari tarkibiy tuzilishi qanday?			
4.	Standartlashtirishda ikki muhim omil?			